

EKONOMİ & HUKUK BULUŞMALARI Adana

25 Nisan 2024

Av. Mehmet Gün
Daha İyi Yargı Derneği Başkanı

Ekonomide sorunların kalıcı çözüm için daha iyi yargı!

Ağustos 2018'de, Rahip Brunson davası nedeniyle çıkan tweet krizinde aniden fırlayan dolar kurunu Ekim 2018 ortasında normal seyrine getirebildik. Arada geçen sürede finans piyasaları durma noktasına geldi. Siparişini vermiş olduğumuz ithalatlar için cebimizden fazladan 57 Milyar TL, o zamanki kurdan 11 Milyar dolar fazladan para verdik.

Sorumlularını biliyor ve hesap sorabiliyor muyuz?

Eylül 2021'de enflasyon yüzde 21, Merkez Bankası politika faizi yüzde 18 idi. Politika faizini birkaç puan artırmak hem enflasyonu ve dolayısıyla bir süre sonra faizleri aşağıya çekecek, hem de Merkez Bankasının döviz rezervleri erimeyecek, Türkiye Cumhuriyeti Arap şeyhliklerinden SWAP yapmak zorunda kalmayacaktı.

Fakat, TCMB bilime ve ekonominin gereklerine aykırı olarak politika faizlerini yüzde 8,5'a indirdi; daha en başında belli olduğu gibi enflasyon %-yüzde 21'den yüzde 80'a sıçradı.

Hortlatılan yüksek enflasyon ücretli ve emekli kesimi her gün biraz daha fakirleştirip, eziyor. İhracatçılar ise "döviz kurları enflasyon kadar artmıyor" diye şikâyet ediyorlar.

Sorumlularını biliyoruz, ama ne bu dünyanın en pahalı en berat ekonomik deneyini yapmalarına engel olabildik ne de yargı önünde görevi ihmal ve kötüye kullanmaktan dolayı hesap sorabiliyoruz!

Anayasa Mahkemesinin Can Atalay kararlarına en kıdemli hakimlerin görev yaptığı Yargıtay 3. ceza dairesi uymadığı gibi Meclis de Anayasa Mahkemesi kararını görmezden geldi.

Mehmet Şimşek'ten önceki 3-4 yıl boyunca iki önemli kurum TÜİK'e ve TCMB'ye bir bakalım:

- TÜİK'in, yayınladığı istatistik verilerine itimat ciddi şekilde erozyona uğradı, ekonomik kararlar sağlıklı bilgi olmadan verilir oldu.
- Bağımsızlığını kaybeden merkez bankası yönetimi, fiyat istikrarını sağlamak için politika faizini artırmak yerine daha da aşağı çekerek enflasyonu yüzde 80 seviyesine zıplattı.
- Enflasyonu zıplatan Merkez bankasının bir yandan SWAP yolu ile borç alınan dövizleri satarak döviz kurlarını baskılaması diğer yandan mikro aktörler arasında işbirliğini sağlayan sözleşmelere, aralarındaki güveni yok edecek şekilde müdahale etmesi - örneğin kıymetli madenlere veya dövize endeksli sözleşmeleri yasaklaması - ekonominin tüm dengelerini bozdu.

Kısacası ekonomi yönetimi istikrarsız! Yöneticilerimiz ekonomiyi bir sağa bir sola, bir o yana bir tersine savuruyorlar.

Hal böyle iken devleti ve ekonomiyi yöneten, aldıkları keyfi, tutarsız ve öngörülemez makro kararlarla ekonomik istikrarı bozan cumhurbaşkanı ve bakanlar karşısında yargının ve dolayısıyla hukukun - eli kolu bağlı durumda.

Hukuku herkese karşı uygulaması gereken yargı durumu sadece seyretmekle yetinmek zorunda.

Yöneticilerimiz hukuka ve yargıya hesap vermiyorlar.

Yöneticilerin hukuka ve yargıya hesapvermezliği

Anayasa'nın 105'inci ve 106'ncı maddeleri gereğince Cumhurbaşkanı ve bakanlar için soruşturma teklif etmek için 301 milletvekilinin, soruşturma kararı almak için 360 milletvekilinin oyu gerekiyor.

Bu, gerçekleşmesi mümkün olmayan ağır nisap şartları nedeniyle Cumhurbaşkanı ve atadığı bakanlar fiilen sorumluluktan bağıştıkları.

Bunun anlamı şudur: İktidarlar keyfi yönetebilir ve hatta yolsuzluk yapabilirler; fakat soruşturulamazlar!

Öte yandan TÜİK'in, TCMB'nin ve sair benzer kurumlarda görev yapan kamu görevlilerinin görevi kötüye kullanma suçlarını yargı özgürce soruşturamaz. Bunun için cumhurbaşkanı veya bakanların yargıya önceden izin vermesi gerekiyor.

Siyasetçi bürokrasi zoraki koalisyonu

Sorumluluktan ve cezadan bağışık cumhurbaşkanı ve bakanlar soruşturma izni vermeyerek kendilerine tabi kamu görevlilerine de fiili bağışıklık kazandırabilirler. Buna karşın haksız yere soruşturma izni vererek masumları süründürebilirler.

Bu durum, yönetimde istikrarın temel direği olan bürokrasiyi iktidardaki siyasetçiler ile suç işleyenin korunacağı adı konulmamış bir koalisyona ortak olmaya zorluyor.

Küçük bir tufeyli kesimi yolsuzluk ve rüşvete teşvik eden bu sorumsuzluk ve cezasızlık ortamı ekonomiye yıkıcı zararlar veriyor.

Gerçekten de yolsuzluk ve rüşvetin olduğu yerde halkın yönetime ve kurumlara itimadı erirken liyakat ve adalet yok olur, toplumsal uzlaşma, işbirliği ve dayanışma bozulur! Buna bağlı olarak devlet yönetimi kötüleşir, kurumsallık yok olur, üretim azalır, adil paylaşım ve sosyal adalet bozulur, devlet ve ekonomik aktörler hızla hukukun üstünlüğünden ve bağımsız yargıdan uzaklaşır.

Türkiye'nin iki temel sorunu: Yargı, hukuk ve Yönetimde istikrar!

Bu durumda ekonomi yönetimine keyfilik, istikrarsızlık ve öngörülemeslik hakim oluyor. Yargı ise; kapasite yetersizlikleri, işlev kısıtları nedeniyle hukukun üstünlüğünü yönetici kesime karşı tam sağlayamıyor.

Bu ortam ve şartlar iş dünyasının önünü görmesine, yönetim kararlarını öngörebilmesine engel oluyor. Bu sebeple iş dünyası uzun vadeli hesap ve yatırım yapamıyor.

Hal böyle iken iktidar kanadının, hangi sorunları çözmek için istediğini açıklamaksızın yeni ve sivil anayasa yapacağını söylemesi halkı

ürkütüyor. Aydınlar ve muhalif kesim Türkiye'nin yönetim sisteminin gerilemiş olduğu seçimli otokrasi ve güçler birliğinden daha da geriye gitmesinden ve radikal bir rejim değişikliğinden endişe ediyor.

Bu durumda riskler ve dışarıya bağımlı olduğumuz kredi şartları ağırlaşıyor, yerli yatırımcılar bile uzun vadeli yatırımlarını başka ülkelere kaydırıyor, ülke içinde uzun vadeli yatırım arzusu yok olurken girişimciler kısa vadeli fırsatlar peşinde koşturuyorlar.

Kısacası, yönetimdeki istikrarsızlık ve istikrarsızlığı besleyen, hukuk ve yargı sorun ve sıkıntıları kendisini herkesi ve kesimi etkileyen ekonomik sorunlar olarak da ortaya koyuyor.

Türkiye'de ekonomiyi ve halkın refahını ilgilendiren en temel iki sorun: (i) yargı ve hukukun üstünlüğü sorunu ve bu sorunun önemli bir etmeni olduğu (ii) devlet yönetiminde istikrarsızlık sorunlarıdır.

Hükümetin (yöneticinin) değil, yönetimin istikrarı!

Devlet yönetiminde istikrardan anlaşılması gereken: devletin yönetiminde hükümetlerin veya kişilerin değişmez olması değil temel politikaların belirli, alınan yönetim kararlarının anayasaya ve kanunlara uyarlı, tutarlı ve öngörülebilir olması ve bunun sürdürülmesidir.

Yönetimde istikrar ancak, devleti teşkil eden yasama, yürütme ve yargı güçlerinin olağan işlevlerini ayrı ayrı ve bağımsız olarak fakat birbirleri ile uyum içinde yerine getirmeleri ile gerçekleşebilir.

Bağımsız yargı, yönetimde istikrarı sağlayan en kritik devlet gücüdür. Çünkü yargının temel ve doğal işlevi yönetici kesimi denetlemek, hukuka uyarlı yönetimi sağlamak, hesap sormak ve yöneticilere karşı hukukun üstünlüğünü sağlamaktır. Bu sebeple yargının işlevini göstermekte bağımsız olması devlet yönetiminde sürdürülebilir öngörülebilirliği devlet güçleri arasında denge ve uyumu kurmanın temel şartıdır.

Yargının yetersiz ya da bağımsızlığının kısıtlanmış olması yönetimde tecrübe ettiğimiz savrulmalar ve sert kırılmaların da temel sebebidir.

Örneğin 1946'da çoklu parti sistemine geçerken bir Anayasa Mahkemesi kurmuş olsaydık 1960'ta ihtilal olmayabilirdi,

demokrasimiz daha istikrarlı gelişebilir, Türkiye de Güney Kore'ye benzer bir gelişim gösterebilirdi.

Günümüzde yargı, yürütme gücünü hukukla sınırlandırabiliyor, makro ekonomik karar alan yönetici kesime hesap sorabilir olsaydı yöneticiler keyfi ve hatalı kararlar alamazlar; Bu günlerde acısını çektiğimiz ekonomik sorunlar ortaya çıkmazdı.

Yargının eli kolu bağlı, hukuk aşağılanıyor

Yargı ve dolayısıyla hukukun üstünlüğü Türkiye'nin en ihmal edilmiş sorunudur. Yargı hizmetleri, eğitim, güvenlik, sağlık gibi bir kamu hizmetidir ancak kamu hizmetleri arasında en kötü durumda olanıdır.

Devlet gücünü keyfince kullanması konusunda fikir uyumu içinde olan bir zümre istemediği için yargı sorunu hala çözülememiştir.

İktidara gelen siyasetçiler ile, onlarla zoraki koalisyona sokulan üst düzey kamu görevlileri kendilerini yargının erişim alanının dışına taşımış, hukuki ve fiili dokunulmazlıklar edinerek imtiyazlı bir zümre haline gelmiştir.

Örneğin yolsuzluk ve rüşvetin önlenmesi kanunu sadece küçük memurlara işlemekte, yargı ve üst düzey kamu görevlileri ile iktidardaki siyasilerin yolsuzlukları etkin olarak soruşturulmuyor.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi'nin, Danıştay'ın ve AİHM'nin kararlarına uyulmaması ve benzeri birçok sorun ülkede fikir ve ifade özgürlüğünün, temel insan haklarının ve hatta mülkiyet hakkının korunup korunmadığını sorgulatıyor.

Ekonomik başarı daha iyi yargı ile mümkündür!

İçinden çıkamadığı orta gelir tuzağından kurtulmak için Türkiye'nin işletmelerini güçlendirmesi, uluslararası rekabet güçlerini artırarak dünya ticaretinden aldığı payı artırması gerekiyor.

Bunu gerçekleştirmek için iş yapma ortamını geliştirmek, makro ekonomik kararları zamanında ve isabetle almak, makro ekonomi yönetiminin öngörülebilir olmasını sağlamak, mikro ekonomide işbirliklerini çoğaltmak, yatırımları artırmak, işletmelerin serpilip gürbüzleşmesine uygun şartları hazırlamak zorunlu.

Ekonomik başarıyı etkileyen bu ve benzeri sorunların çözümü yönetimde istikrar sorununun çözümü ile, bu da yargı sorununun çözümü ile başlar.

Kısacası: Ekonomide başarı etkin ve verimli çalışan tam bağımsız, daha iyi bir yargı ile mümkündür.

Daha İyi Yargı için Çözümler

Daha iyi bir yargı için yargının etkin, kaliteli ve verimli hizmet üretecek şekilde yalın yapılandırılması, kurumlarının ve mensuplarının şeffaf ve hesapverir olması, yargı hizmet birimlerinin, kalkınmaya en güçlü desteği verecek şekilde yapılandırılması, modern uyumsuzluk yönetim süreçleri ile güçlendirilmesi gerekir.

Bu amaçla Daha İyi Yargı Derneği 9 ana başlıkta çözüm önerileri geliştirdi, Türkiye’de uluslararası alanda tartışmaya açtı.

Sizlere çözümlerimizden tam bağımsızlığı ve hesapverirliği sağlayan bir bütün olan ilk dört adedinden kısaca bahsetmek isterim:

Kaliteli yargı hizmeti üretimi için bir düzenleyici kurum, Adalet Yüksek Kurumu (AYK) oluşturmayı, Hakimler ve Savcılar Kurulunu (HSK) Adalet Bakanlığına hizmet üretimi ile ilgili yetkilerini de devretmeyi, bakanlığı sadece cezaevi tutukevleri, adliyeler ve sair yan hizmetler ile bütçe hazırlanmasından ve temininden sorumlu hale getirmeyi öneriyoruz. AYK adalet politika ve tercihlerini belirlemek, meslek mensuplarının kabul disiplin ve çıkarılması, hizmet birimleri kurulması ve kapatılmasından sorumlu olacak. AYK hiç kimsenin, koalisyon veya güç odağının nüfuz kuramayacağı şekilde ve tüm paydaşları kapsayıcı olacak.

HSK’dakinin tam aksine AYK’nin yargının idaresine ilişkin her türlü kararı yeni kurulacak uzman Adalet Yüksek Mahkemesinde yargı denetimine açık olacak isteyen herkes risk almadan masraf yapmadan dava edebilecek.

HSK’da oldukça aksayan meslek kuruluşu işlevi AYK’dan ayrılacak, hakimler ve savcılar da avukatlar ve noterler gibi tüm yöneticilerini kendileri seçtiği kendi meslek kuruluşlarına sahip olacaklar ve (i) meslek mensuplarını geliştirmek; (ii) hukukun üstünlüğünü ve yargı bağımsızlığını savunmakla görevli ve yetkili olacaklar.

Ayrıca hizmeti verenler ile hizmetin muhataplarını düzenli olarak bir araya getiren daimî hukuk şurası kurarak sürdürülebilir kaliteli yargı hizmeti üretimini güçlendiriyoruz.

Bu reformlar kısa zamanda gerçekleştirilebilir. Gerçekleştiği takdirde Türkiye, hukukun üstünlüğü endekslerinde lider ülkeler arasına kolayca girecektir. Milli gelirimiz kısa sürede orta gelir tuzağını aşarak 3-4 katına, 30,000 dolar seviyesine çıkacaktır.